Könyvajánló

Emlékkönyv dr. Szabó András egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szerkesztő: Tóth Károly. *Szeged, JATE Á JK. 1998. (Acta Juridica et Politica) Ár nélkül.*

Szabó András büntetőjogász-kriminológust, volt alkotmánybírót a közelmúltban két kötet is köszöntötte 70. születésnapja alkalmából. (A másik – Gönczöl Katalin és Kerezsi Klára szerkesztette – könyvet a Börtönügyi Szemle legutóbbi könyvajánlója már ismertette.)

A szegedi kiadvány nem kevésbé érdekes, mint a budapesti. Az előszóban *Molnár Imre* egyetemi tanár, dékán röviden szól az ünnepelt életútjáról és tudományos munkásságáról. Ezt követően a szerzők neve szerinti ábécésorrendben huszonöt tanulmány található a kötetben, amely Szabó András tudományos munkáinak jegyzékével zárul.

A tanulmányok mintegy fele büntetőjogi témájú, vagy a büntetőjoggal összefüggésbe hozható. Egy írás kifejezetten a büntetés-végrehajtással foglalkozik *(Juhász Zsuzsanna: A börtönnépesség alakulása egyes közép- és kelet-európai országokban a rendszerváltozás után).* A tanulmány, amely az ismert szakértő, *Roy Walmsley* könyve felhasználásával készült, rövid bevezető után a büntetés-végrehajtás bolgár, cseh, lengyel, román, szlovák és magyar helyzetét mutatja be. *Nagy Ferenc* dolgozata *(A büntetőjog legújabb változásairól nemzetközi és hazai kitekintés alapján)* áttekinti az osztrák és az angol büntetőjog egyes módosulásait, az új spanyol és orosz Btk.-t, továbbá kritikai észrevételeket tesz a magyar Btk. legújabb változásáról. A büntetés-végrehajtás szempontjából figyelemre érdemes a kötetből *Karsai Krisztina* tanulmánya *(A magyar és a német kábítószer-büntetőjog alapjai),* illetve Pócsik Ilona írása, amely az Angliában az 1990-es években lezajlott büntetőpolitikai irányváltásról szól.

Gergely Ferenc: A magyar gyermekvédelem története (1867–1991). *Budapest, Püski Kiadó, 1997. 275 oldal. Ára: 780 Ft.*

A hazai gyermekvédelem történetéről ilyen jellegű összefoglaló munka korábban még nem született. A szerző különösen az ötvenes-hatvanas éveket dolgozta fel nagy részletességgel. Ez az időszak a honi gyermekvédelem mélypontját jelenti.

A könyv első fejezete a polgári gyermekvédelem kibontakozását mutatja be a kiegyezés utáni időktől kezdve az 1918-1919-es forradalmakkal bezárólag. A következő anyagrész a két világháború közötti időszak történetét tárgyalja. Anyagiak hiányában az intézethálózat ekkor alig bővült. A harmadik fejezet a koalíciós idők gyermekvédelméről szól. Az időszak elejét lendületes társadalmi összefogás jellemezte, míg 1948-tól kezdetét vette a szovjet mintájú struktúra kialakítása. 1949 és 1953 között nagy átalakulás következett be: a politika a gyermekvédelmet is a „szocialista építőmunka" szolgálatába állította, az intézetek egy része pedig büntető jellegűvé vált. A fóti „gyermekváros" 1957-ben nyitotta meg kapuit. 1958-tól 1963-ig, a konszolidáció kemény éveiben, számos hátrányos rendelkezés sújtotta a gyermekvédelmet és szociálpolitikát. Az Epilógus című fejezet huszonhét év történetét foglalja össze, bemutatva az irányítás, a javító nevelés, a családpolitika és a nevelőszülői hálózat alakulását.

A kötet számos ponton érinti a bűnelkövető fiatalok, a fiatalkorúak büntetésvégrehajtásának kérdéskörét, így hasznos adalékul szolgálhat a hazai börtönügy története szempontjából is.

Grád András: Kézikönyv a strasbourgi emberi jogi ítélkezésről. *Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó. 1998. 406 oldal. Ára: 3920 Ft.*

Magyarország 1992. november 5-én ratifikálta *az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló egyezményt.*

Az egyezmény maga mindössze néhány keretszabály jellegű követelményt támaszt a tagállamokkal szemben, így az Emberi Jogok Európai Bizottságának és Bíróságának döntései töltik meg e kereteket tartalommal. 1998-ig összesen több mint 500 bírósági ítélet és 35 000 bizottsági döntés született. Ezen folyamatosan alakuló joggyakorlatot még a szakembereknek sem könnyű áttekinteniük. Az eredményes strasbourgi jogérvényesítés ugyanakkor az esetjog ismerete nélkül elképzelhetetlen. E felismerés vezette a tagállamokat arra, hogy sorra megjelentessenek olyan kiadványokat, amelyek lehetőséget teremtenek a korábban csupán belső joggal foglalkozó jogászok számára is ezen ismerettömeg elsajátítására és felhasználására. Magyarországon mind ez ideig nem készült olyan jellegű kézikönyv, amely a gyakorló jogászok és más szakemberek számára részletesen feldolgozta volna az egyezmény joganyagát.

Ez a kiadás az egyes cikkekhez kapcsolódó esetjog tudományos igényű szintézisét nyújtja áttekinthető, közérthető formában, valamint a strasbourgi gyakorlatot egybeveti a magyar jogi szabályozással és joggyakorlattal, kiemeli az esetleges eltérő követelményeket. A könyv segítségével az olvasó végezetül nemcsak a joganyagot ismeri meg, hanem a strasbourgi jogérvényesítéshez nélkülözhetetlen és a Magyarországon megszokottól eltérő esetjogi gondolkodást is elsajátíthatja.

Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok, XXXV. Szerkesztő: Irk Ferenc. *Budapest, Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet. 1998. 443 oldal. Ár nélkül.*

Az OKKrI legújabb évkönyve – a szokásos módon – magas szakmai színvonalú tanulmányokat tesz közzé, közülük több is kapcsolatos a büntetés-végrehajtással. A kötet három fő részre tagolható. Az első, legterjedelmesebb egységben tényfeltáró kutatások kaptak helyet. A második rész jogismereti tanulmányokat tartalmaz. A harmadik részben Magyarország katonai főügyésze, *Kovács Tamás* fejti ki gondolatait.

A bűnmegelőzés lehetőségeinek feltárása továbbra is az intézet kutatásainak egyik fő területe. Az Országos Bűnmegelőzési Tanács által megrendelt közvélemény-kutatás néhány részlete tárul az olvasó elé a tanulmánykötet első és hetedik írásában *(Kó József: Vélemények a bűnözésről,* illetve *Virágh György–Kó József: Lakossági vélemények a szexuális erőszakról).* A büntetés-végrehajtás szempontjából különösen érdekes *Kövér Ágnes* tanulmánya *(Bevezetés a jogok és kötelességek, összefüggések elemzéséhez a zárt intézetek működésében)* újszerű problémafelvetésével. Ez jellemzi *Bugán Antal, Münnich Ákos, Münnich Iván* és *Takács Ildikó* dolgozatát is, amely a bűnözők társas orientációjával foglalkozik. A kutatás – mélyinterjúk segítségével – büntetés-végrehajtási intézetekben zajlott le, így annak némely hozadéka a börtönkörülményekhez való alkalmazkodásról nyújt értékes információkat. *Németh Zsolt* írása a magyar rendőrség lehetséges kábítószerbűnözés-elle-

nes stratégiájával foglalkozik, de más rendvédelmi szervek mellett kitér arra is, hogy a büntetés-végrehajtás hogyan néz szembe a kábítószer-problémával.

Mönks, Franz J.–Knoers, Alphons M. P.: Fejlődéslélektan. *Szentendre, FITT IMAGE–Ego School. 1999. 350 oldal. (Pedagógiai pszichológia, I.) Ára: 2240 Ft.*

Eddig még nem jelent meg olyan fejlődéslélektani mű nálunk, amely komplex módon – az integrált közelítésmódot és a gyakorlati szempontokat is érvényesítve – dolgozta volna fel a kutatási eredményeket. A feldolgozás során számos olyan kérdéskör került terítékre, amely ma különösen fontos a személyiségfejlesztő munkában. A könyv a fejlődési folyamat elemzésébe gyakran vonja be a fejlesztési szempontokat is. Így nemcsak szűken értelmezett fejlődés-lélektani aspektusú a feldolgozás, de magában hordozza a pedagógiai pszichológia közelítésmódját is.

A kötet anyaga nyolc fejezetre tagolódik. A fejlődéslélektan alapjait követően négy anyagrész a gyermek- és serdülőkorral foglalkozik. A hatodik és hetedik egység a fiatal felnőtt, illetve a felnőtt és idős ember fejlődéslélektanát tárgyalja. Különösen érdekes a könyv nyolcadik, utolsó fejezete, amely a Fejlődési zavarok és deviáns viselkedés címet viseli. Ezen belül többek között olvashatunk a tanulási, viselkedési problémákról és az autizmusról.

Akik valamilyen szinten és közegben személyiségfejlesztő munkát végeznek (vagy arra készülnek), haszonnal forgathatják a kötetet. Könnyíti a feldolgozást a fogalmak pontos bemutatása, a fejezetek lezárásaként megfogalmazott ellenőrző kérdéssor, amely a gyakorlati hasznosíthatóság vezérfonalára épül.

„A tettetésnek minden mesterségiben jártasok…" Koldusok, csavargók, veszélyeztetettek a modern kori Magyarországon (Szerkesztő: Léderer Pál, Tenczer Tamás, Ulicska László). *Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó. 1998. 325 p. (Nagyítás. Szociológia könyvek.) Ára: 1200 Ft.*

A társadalomtudományok megfigyelési körébe tartozó ezen jelenségcsoportot, életformát – a peremre szorultak helyzetét – ritkán vizsgálja a társadalomtörténet és a szociálpolitika is. Ezért van nagy jelentősége a kötetnek, amely egyszerre szöveggyűjtemény és tudományos munka.

A könyv nem elsősorban a bűnözés és bűnözővé válás folyamatával foglalkozik, hanem azok sorsát kíséri figyelemmel, akiket a 19. század folyamán a „veszélyes néposztályok" meghatározással illettek, szemben a „dolgozó néposztályok" kategóriájába soroltakkal. A válogatás a társadalom alján élő népességcsoportokat mutatja be: a koldusok, csavargók, a munkakerülők és a munkanélküliek világát, továbbá utánpótlásuk, a veszélyeztetett gyermekek helyzetét ismerjük mega műből.

A kötetben érdekes adalékokat találunk a 19. századi magyar börtönügy tanulmányozásához. Elsőként *Tóth Lőrincz: A rabmunka* című 1888-ban megjelent művéből olvashatnak részleteket. Három szöveg is foglalkozik a dologházakkal. *(A dologház és lakói, Szabó Ferenc: Dologház Gyulán 1837–1846. A Pesti kényszerítő dologházi intézet alapszabálya).* Megismerhetjük a királyi javítóintézetek 1891. évi állapotáról szóló jelentést, s végül *Finkey Ferenc: A csavargás és koldulás szabályozása kriminálpolitikai szempontból* című tanulmányának részleteit.

Válogatás a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának Szakkönyvtára szerzeményeiből